

Nr 89.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående statsbidrag för undervisning i slöjd åt vid vissa sjukvårdsanstalter intagna barn i skolåldern; given Stockholms slott den 12 februari 1926.

Kungl. Maj:t vill härmed, under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla det förslag, om vars avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF.

Olof Olsson.

Utdrag av protokoll över ecklesiastikärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 12 februari 1926.

Närvarande:

Statsministern SANDLER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden OLSSON, NOTHIN, SVENSSON, HANSSON, LINDERS, SCHLYTER, WIGFORSS, MÖLLER, LEVINSON.

Departementschefen, statsrådet Olsson anför härefter:

På därom av Kungl. Maj:t gjord framställning medgav 1919 års riksdag (riksdagens skrivelse nr 8 A punkten 210) bland annat, att sjukvårdsanstalt, till vars verksamhet anslag av statsmedel utginge, kunde efter särskild prövning av Kungl. Maj:t tillerkännas rätt att erhålla bidrag till avlönande av lärare, som vore anställd för meddelande av undervisning åt vid anstalten intagna barn i skolåldern, att enligt de närmare föreskrifter, Kungl. Maj:t kunde finna gott föreskriva, utgå huvudsakligen efter samma grunder och

Statsbidrag för undervisning i slöjd åt vid vissa sjukvårdsanstalter intagna barn i skolåldern.

i samma ordning, som vore eller kunde bliva stadgade angående statsbidrag till avlönande av lärare vid egentliga folkskolor och småskolor, varjämte riksdagen till avlönande av ifrågavarande lärare på extra stat för år 1920 anvisade ett förslagsanslag å 20,000 kronor. Allt sedan dess har av riksdagen medel beviljats för ändamålet. Det för budgetåret 1925—1926 anvisade beloppet utgör 23,000 kronor och samma belopp har av Kungl. Maj:t äskats för budgetåret 1926—1927.

Genom särskilda beslut, den 31 december 1920 beträffande de med vanföranstalterna i Stockholm, Göteborg och Hälsingborg förenade skol- och uppfostringshemmen för vanföra barn, den 28 januari 1921 beträffande kustsanatoriet i Apelviken, den 18 november 1921 beträffande kronprinsessan Victorias kustsanatorium i Barkåkra och den 7 april 1922 beträffande Eugeniahemmets skola har Kungl. Maj:t sedermera medgivit, att statsbidrag finge, så länge riksdagen beviljade härför erforderliga medel, utgå till avlönande av de lärare vid ifrågavarande sjukvårdsanstalter, som vore anställda för meddelande av undervisning åt därstädes intagna barn i skolåldern; och skulle statsbidraget utgå huvudsakligen efter samma grunder och i samma ordning, som vore eller kunde bliva stadgade angående statsbidrag till avlönande av lärare vid egentliga folkskolor och småskolor. Tillika meddelade Kungl. Maj:t därvid vissa närmare föreskrifter och villkor för statsbidragets utgående.

Hos Kungl. Maj:t har nu direktionen för kustsanatoriet Apelviken hemställt, att till avlönande av lärare i slöjd åt vid vanföranstalter och kustsanatorier intagna barn i skolåldern statsbidrag måtte få utgå från anslaget till anordnande av slöjd i folkskola, mindre folkskola eller särskild slöjdskola.

Till stöd härför har direktionen anfört följande:

Kustsanatoriet Apelviken åtnjuter sedan ett par år statsbidrag till avlönande av lärare åt vid sanatoriet intagna barn i skolåldern, men hitintills har sådant bidrag till avlönande av lärare i slöjd icke utgått. Ett tydligt behov av undervisning i slöjd föreligger emellertid ej blott ifråga om intagna barn i skolåldern utan även för patienter, som äro över skolåldern, för vilka slöjdundervisning skulle medföra den stora fördelen att bereda dem nödig sysselsättning, varvid särskilt är att beakta, att det stora flertalet patienter i allmänhet vårdas å sanatoriet en längre tid.

Den 1 december 1924 var fördelningen av sanatoriets patienter efter ålder följande: 9—14 år: 142 och över 14 år: 160.

Av dessa patienter torde endast få, c:a 5 procent, varit så sjuka, att de icke kunnat delta uti någon undervisning i slöjd. Den ifrågasatta slöjdundervisningen kan nog i allmänhet endast kortare tid ske uti särskilda klasser, men direktionen hade tänkt sig saken ordnad så att anställda lärarinnor finge dagligen leda och övervaka patienternas arbete i slöjd, så att dessa höllos sysselsatta under de timmar, som icke äro upptagna av sjukdomsbehandling i olika former. För nöjaktig sådan undervisning, handledning och övervakning av patienterna torde krävas två fullt kvalificerade slöjdlärarinnor.

Nu torde kunna invändas, att den behöfliga slöjdundervisningen kunde bekostas av sanatoriet ensam, och om nu än detta skulle låta sig göra trots det nedsatta driftkostnadsbidraget från staten, som medfört ökade eller åtminstone oförändrade bidrag från landstinget och patienterna själva, så torde det möta svårigheter erhålla fullt kompetenta lärare, då dessa vid en fullt privat anställning icke kunde erhålla den rätt till tjänstårsberäkning och pension, som medföljer anställning vid kommunala skolor. Med fullt fog torde kunna göras gällande att ifrågavarande slöjdundervisning bör komma i åtnjutande av statsbidrag i likhet med den övriga skolundervisningen för patienterna å sanatoriet.

Över denna framställning hava yttranden avgivits av de folkskolinspektörer, inom vilkas inspektionsområden sjukvårdsanstalter av ifrågavarande slag finnas inrättade, ävensom den 15 december 1925 av skolöverstyrelsen. Skolöverstyrelsen har därvid anfört:

Då direktionen i sin underdåniga framställning hemställer, att till avlöande av lärare i slöjd åt vid vanföranstalter och kustsanatorier intagna barn i skolåldern statsbidrag måtte få utgå ur anslaget för slöjdundervisning vid folkskola, mindre folkskola och särskild slöjdskola, förutsätter direktionen, att särskilt statsbidrag till undervisning i slöjd vid ifrågavarande sjukvårdsanstalters skolor för närvarande icke kan utgå. Det är också överstyrelsens uppfattning, att det statsbidrag, som enligt ovan nämnda nådiga brev utgår till avlöande av lärare vid sjukvårdsanstalternas skolor, icke kan tillkomma särskilt anställda slöjdlärare, liksom att bidrag för ändamålet icke heller kan utgå ur förslagsanslaget till undervisning i slöjd jämlikt nådiga kungörelsen den 30 juni 1920 (n:r 572), enär slöjdundervisning, som i denna kungörelse åsyftas, skall vara anordnad av skoldistrikt.

Av folkskolinspektörernas yttranden i ärendet framgår, att behov av särskild slöjdundervisning förefinnes såväl vid kustsanatoriernas som vanföranstalternas skolor, om än i mindre grad vid sistnämnda anstalter, enär slöjden vid dessa till stor del lägges inom ramen av den vanliga skolundervisningen. Dock förekommer redan nu särskild slöjdundervisning utanför denna ram vid skolhemmet vid Hälsingborgs vanföranstalt.

I och för sig synes det i hög grad önskvärt, att slöjdundervisning för såväl gossar som flickor bör efter måttet av elevernas krafter förekomma i så stor utsträckning som möjligt vid dessa skol- och uppfostringshem, där uppfostran och den grundläggande undervisningen böra hava en övervägande praktisk läggning. Helt säkert skulle slöjdundervisningen kunna bättre komma till sin rätt såsom ett praktiskt uppfostringsmedel för de ej fåtaliga ungdomsskaror, som befolka kustsanatorierna och vanföranstalterna, om särskilt statsbidrag finge utgå för denna undervisning, enär det då bleve möjligt att vid dessa anstalter anförtro slöjdundervisningen åt därtill särskilt utbildade, fullt kompetenta lärare.

Enligt överstyrelsens uppfattning borde bidrag till denna undervisning kunna utgå ur det nuvarande ordinarie förslagsanslaget till anordnande av slöjd i folkskola, mindre folkskola eller särskild slöjdskola. Den härmed förenade kostnadsökningen komme att bliva relativt obetydlig. I vad mån en anslagsökning kunde komma att påkallas för detta ändamål torde få framgå av erfarenheten under det första budgetåret, sedan en eventuell författningsändring trätt i kraft.

För ändamålet vinnande skulle knappast någon annan författningsändring vara erforderlig än att till nådiga kungörelsen den 30 juni 1920 (n:r 572) angående statsbidrag för undervisning i slöjd vid folkskola, mindre folkskola eller särskild slöjdskola fogades ett tillägg av innehåll, att vad i samma kungörelse är stadgat skall i tillämpliga delar gälla även slöjdundervisning, som anordnas i samband med statsunderstödd skolverksamhet vid vissa sjukvårdsanstalter.

Statskontoret har den 30 december 1925 avgivit utlåtande i ämnet, därvid statskontoret, som ansåge att statsbidrag till slöjdundervisningen vid vanföranstalter och kustersanatorier icke borde ifrågakomma för lärjungar, vilka överskridit 18 års ålder, i övrigt icke funnit anledning till erinran mot vad skolöverstyrelsen i ärendet föreslagit.

Departementschefen.

Den här föreliggande framställningen om rätt för vanföranstalter och kustersanatorier att, i likhet med vad som gäller i fråga om av skoldistrikt anordnad slöjdundervisning, åtnjuta statsbidrag för undervisning i slöjd, som vid dessa sjukvårdsinrättningar anordnas för där intagna barn i skolåldern, synes mig väl befogad. Den skolverksamhet, som bedrivs vid dessa inrättningar, är avsedd att för barnen utgöra en ersättning för folkskolans undervisning, av vilken de eljest under långa tider skulle vara i avsaknad. Då statsmakterna genom 1919 års beslut principiellt bestämt sig för att lämna berörda undervisningsverksamhet sitt ekonomiska stöd, synes mig ingen anledning förefinnas att från detta stöd undantaga slöjdundervisningen, som just för ifrågavarande barn kan bliva till stor nytta i framtiden och dessutom bereder dem en välbehövlig omväxling i sjukhusvistelsen.

Det har i ärendet ifrågasatts att 1919 års beslut skulle kunna tolkas så, att däri inbegripes medgivande för ifrågavarande sjukvårdsinrättningar att erhålla statsbidrag jämväl för undervisning i slöjd. Att en dylik tolkning icke kan vara riktig synes mig emellertid tydligt framgå av Kungl. Maj:ts proposition nr 144 till 1919 års riksdag, som påtagligen icke avser annat än statsbidrag för avlönande av lärare i de obligatoriska läsåmnena. Det torde därför vara nödvändigt att utverka riksdagens medgivande till att sjukvårdsanstalt, som av Kungl. Maj:t tillerkänts rätt att erhålla statsbidrag till avlönande av lärare, som är anställd för meddelande av undervisning åt vid anstalten intagna barn i skolåldern, må åtnjuta statsbidrag jämväl för undervisning i slöjd, som anordnas för dessa barn i samband med nämnda statsunderstödda skolverksamhet. Statsbidraget torde böra utgå efter i huvudsak samma grunder, som gälla i fråga om slöjd vid folkskola. I övrigt torde det få ankomma på Kungl. Maj:t att meddela erforderliga föreskrifter i ämnet.

Statsbidrag till sjukvårdsanstalt för nu ifrågavarande ändamål synes mig, på sätt skolöverstyrelsen föreslagit och statskontoret tillstyrkt, böra utgå av det ordinarie förslagsanslaget till anordnande av slöjd vid folkskola, mindre

folkskola eller särskild slöjdskola. Vid framläggandet av 1919 års förslag framfördes visserligen åtskilliga betänkligheter mot att till *ett* anslag sammanföra utgifterna för det allmänna folkskoleväsendet och för skolverksamheten vid sjukvårdsanstalterna, detta närmast på grund av denna verksamhets tillfälliga karaktär. I fråga om slöjdundervisningen synas mig samma betänkligheter icke kunna anföras, då det om *all* sådan undervisning, vare sig den förekommer vid vanlig folkskola eller vid sjukvårdsanstalt, gäller, att den i det särskilda fallet är en anordning, vars tillvaro är beroende av vederbörande lokala skolmyndighets fria prövning och således icke har samma obligatoriska karaktär som undervisningen i läsåmnen.

En genom skolöverstyrelsens försorg verkställd beräkning, som jag låtit införskaffa, ger vid handen, att de utgifter, slöjdundervisningen vid omfördälda sjukvårdsanstalter under nuvarande förhållanden skulle medföra för statsverket, uppgå till högst omkring 2,300 kronor. Med hänsyn till denna summas relativa obetydlighet synes med anledning av det nu ifrågasatta medgivandet icke behöva ske någon höjning av förenämnda ordinarie förslagsanslag, vilket för budgetåret 1926—1927 av Kungl. Maj:t i annat sammanhang föreslagits skola ökas till 2,880,000 kronor.

På grund av vad jag sålunda anført, hemställer jag, att Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå riksdagen medgiva,

att av det å riksstaten under åttonde huvudtiteln uppförda ordinarie förslagsanslaget till anordnande av slöjd i folkskola, mindre folkskola eller särskild slöjdskola må, enligt de villkor och bestämmelser, Kungl. Maj:t kan finna gott föreskriva, utgå bidrag jämväl till undervisning i slöjd, som av sjukvårdsanstalt, vilken av Kungl. Maj:t tillerkänts statsbidrag till avlönande av lärare för vid anstalten intagna barn i skolåldern, för sådana barn anordnas i samband med nämnda statsunderstödda skolverksamhet.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställen behagar Hans Majestät Konungen lämna bifall samt förordnar, att proposition av den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar, skall avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:

Gustaf Ödmann.